

MARTIN NAGLIČ, JEZUIT IZ ŽIROV

To poročilo želi opomniti, da je bilo leto 1991 tudi leto jezuitov: minilo je 500 let od rojstva Ignacija Lojolskega in 450 let od ustanovitve Družbe Jezusove. Ob teh imenitnih obletnicah so slovenski jezuiti in Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete priredili aprila pri sv. Jakobu v Ljubljani simpozij na temo *Jezuiti na Slovenskem*. Na njem je dejavno sodelovala tudi Marija Stanonik, stalna sodelavka Loških razgledov, z referatom Nedokončani portret Martina Nagliča (1748–1795). Gre za jezuita, ki je bil rojen 1. novembra 1748 v Žireh.

Na njegovo ime sem postal pozoren že takrat, ko sem ga kot osnovnošolec ugledal v neki vitrini v zbirki Loškega muzeja. Ko sem kasneje kot gimnazijec listal po Devovih Pisanicah, sem v njih naletel na njegovo pesem *Nečimrnost tega sveta*. In ko smo 1980 začeli izdajati Žirovski občasnik, sem jo uvrstil v malo antologijo žirovske poezije. Tedaj sem začel prebirati tudi dela dr. Pavla Blaznika in se v Kolonizaciji Poljanske doline (1938) ustavil pri njegovi ugotovitvi, da so grunti na našem koncu ostajali skozi stoletja večinoma neokrnjeni, da pa se je pogosto menjal rod gospodarjev. Na redkih se je v letih od 1500 do 1825 obdržalo isto ime; v celi Poljanski dolini je le deset takih primerov, katerih eden je prav Nagličev grunt v Žireh. Temu je dr. Blaznik namenil tudi posebno pozornost v eni od svojih zadnjih razprav: *Reambulacija v luči katastrske občine Žiri* (LR 28, 197–206). Na tej domačiji, na kateri je primke Naglič v moški liniji vztrajal vse do leta 1943, se je rodil naš jezuit; z nje pa je tudi rod pisca teh vrstic, ki upa, da mu prav zato ne zamerite tega nečimrnega popisovanja.

»Kaj nam utegne povedati življenjska pot človeka z roba, Martina Nagliča? 1. Redovne formacije ni dokončal, saj ga je sredi nje zalotila nasilna ukinitve jezuitskega reda, za katerega se je odločil in v njem upal izpolniti svojo življenjsko nalogo. 2. V javnosti je nastopil s kritiko, ki je menda naredila več škode kot koristi. 3. Napisal je – po objavi

sodeč! – eno samo pesmico, a kaj ko ni po meri literarnih sladokuscev. Vsega skupaj je deloval v javnosti krepkih deset let, naslednjih deset se je njegovo telo bojevalo prejkone z jetiko in ji nazadnje tudi podleglo.«

Navedli smo vprašanje, ki ga na začetku svojega referata postavlja Marija Stanonik. Človek, ki ga življenje dvakrat in dvojno udari, pač ne more dati od sebe več kot toliko. Ko so 1773 razpustili jezuitski red, je bila prekinjena njegova že zastavljena pot profesorja poetike na jezuitskem liceju v Ljubljani (danes bi rekli, da je postal »tehnološki višek«), nakar se ga je lotila še jetika! Sicer pa si je gornje vprašanje gotovo zastavljaj tudi sam in nanj odgovoril v svoji edini objavljeni pesmi, ki je nekakšno vodilo:

*Prjatlj, pravu skupej zbirajmo bogastvu,
ktir' nas tuđ s tega bode spremilo svejta.
Kaj bo po smrti teb glas imenitne pomagal
al čast tega svejta, ktiro tok silnu želiš?
Kaj bodo teb vsi šac' erdečega murja
na un plat groba dali za eno pomoč?*

Prav imenitna (mogoče kdo doda: »a slaba«) tolažba! Kakorkoli že; dejstvo je, da je naš rojak dejavno posegal v takratno slovensko kulturo. Ne le z objavo v Pisanicah, temveč tudi kot član akademije operozov. Kot filolog je bil tako pedanten, da je z ostrim publicističnim nastopom preprečil posmrtno izdajo trojezičnega slovarja Hipolita Novomeškega, ker je bil ta po njegovi sodbi že zastarel in zato za objavo neprimeren. Sodeloval je pri prevodu Japljeve izdaje Svetega pisma Nove zaveze. Po ukinitvi svojega reda je ostal svetni duhovnik (Weltgeistlicher) in bil med drugim zaupnik in duhovni voditelj mladega barona Jožefa Kalasanca Erberga (1771–1843) iz graščine Dol pri Ljubljani. Tako je vplival na moža, ki je postal ena najvidnejših osebnosti tiste dobe na Kranjskem.

Z Marijo Stanonik sva v Arhivu Slovenije odkrila sveženj 86 pisem, ki jih je Naglič pisal Erbergu. Ta so pomembna »tako za zgodovino

konkretnega duhovnega vodstva v luči ignacijskih pravil kot za etnologijo, ker so enako avtentičen vir za raziskavo vsakdanjega življenja na Slovenskem v času razsvetljenstva, in to ne le tistih plasti, ki so za omenjeno stroko standardne, ampak tudi višjih, o katerih Slovenci še sploh nimamo empirične štu-

dije. Saj komaj prihaja čas, ko jih trezno sprejemamo v svoje duhovno obzorje.» (M. S)

O teh pismih, v katerih so tudi številni namigi na tisto »pravo bogastvo«, ki nas spremlja s tega sveta in v njem zapušča trajno sled, se bo torej še pisalo.

Miha Naglič